

PAVEL DAN

- Biobibliografie -

Alcătuită de Ioan Bob

© 2007 Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj

CUVÂNT ÎNAINTE

Un act de cultură vrednic de cinstire

Printre feluritele preocupări contingente cu lumea cărților, munca bibliografului s-ar putea să nu fie cea mai sigură furnizoare de satisfacții imediate. Scriitorul își vede tot mai convingător reliefată efigia de creator cu fiecare nouă contribuție. La rândul său, criticul, fie el de înclinație omagială ori, dimpotrivă, înzestrat cu temperament contestatar, are, într-un fel sau altul, sentimentul contribuției sale la stabilirea mai dreaptă a ierarhiilor, al participării la confruntările arenei literelor.

Demersul bibliografului nu e contingent cu incitațiile de acest fel ale actualității literare. Amintind mai degrabă preocupările istoricului literar, ba într-un fel chiar pe cele ale cercetătorului însuflețit de ambiția identificării exhaustive a surselor, el caută cu perseverență să identifice toate referințele relative la activitatea unui scriitor iar apoi săle ordoneze, să le delimiteze, să le clasifice.

Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, continuând bunele impulsuri ale regretatului Traian Brad, sub înțeleapta conducere a doamnei Doina Popa și cu valoroasa contribuție a domnului Ioan Bob (fost elev al subsemnatului la începuturile carierei mele didactice) a inaugurat o asemenea întreprindere prin **Contribuții** la bibliografia poetului său tutelar. Iat-o, acum, în aceeași componentă, omagiind spre lauda sa, memoria lui Pavel Dan în acest an al centenarului nașterii prozatorului.

Meritul editorilor este de astă dată cu atât mai demn de apreciere cu cât biografia lui Octavian Goga se deosebește

izbitor de cea a lui Pavel Dan. Pe cât de răsfățat de onoruri literare și politice a fost în România întregită poetul „pătimii noastre”, ajuns prim-ministru în 1937, pe atât de tragic a fost destinul sfâșietor de prematur al nuvelistului plecat din Câmpia Ardealului și totuși „hotărât” să urce „cele mai înale culmi al scrisului” și convins că “ credința ajunge ca să poți muta munții”, cum îi comunica, patetic, pe cale epistolară, unui unchi din Galaț. Este aceasta și explicația caracterului cu deosebire postum al prestigiului lui literar, întins însă cu repeziciune de la tonalitatea unanim favorabilă a cronicilor la volumul *Urcan Bătrânul* din 1938 (pe care autorul n-a mai apucat să-l vadă) până la judecățile de valoare deopotriv de elogioase ale *Istoriei... călinesciene* din 1941 sau al prefeței viitorului mare dramaturg Eugene Ionesco, întâiul traducător al nuvelilor, adunate în *Le Pere Urcan* și apărute la Marsilia în 1945.

Se înțelege că, dată fiind amplitudinea, cum spun, prin excelență postumă a acestui prestigiu literar, contribuțiile de toată mâna înșirate de-a lungul deceniilor, constituie tot atâtea atestri și mărturii întotdeauna binevenite. Între ele, aceste centenare *Contribuții la o bibliografie Pavel Dan*, editate, prin grija și osârdua Bibliotecii „Octavian Goga” din Cluj, reprezintă un act de cultură pe cât de așteptat și util pe atât de vrednic de cinstire.

Cluj, 8 iulie 2007

Sergiu Pavel Dan

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE.....	3
Repere biografice.....	6
OPERA	8
În Limba Română.....	8
În periodice	8
În Volume	11
Traduceri	15
Referințe istorico-literare și critice	19
În enciclopedii, dicționare, dicționare și istorii literare, bibliografii.....	19
În Monografii	22
În periodice	28
Considerații [critice] despre Pavel Dan	47
Concursul național de poză scurtă și eseu. . . „Pavel Dan”.....	55
Indice de nume.....	58

Repere biografice

1907, 3 sept. (21 aug. după calendarul vechi), se naște în comuna Tritiu (ulterior Tritenii de Sus) Pavel Dan. Părinți: Simion (1867-1933) și Nastasia Dan (născută Tescariu, 1875-1946)

1914 – 1918: Scoala primară, clasele I-III în Tritiu, clasa a IV-a, în Tritenii de Jos

1919: Se înscrie la liceul “Regele Ferdinand” din Turda. Exmatriculat în ultima clasa de liceu, din pricina unui discutabil incident școlar, va termina clasa a VIII-a la Tulcea.

1925: Debut absolut cu un comentariu asupra poemului *Ideal* de George Coșbuc în revista școlară turdeană *Fire de tort*, al cărei membru fondator și președinte al colectivului de redacție a fost.

1927: Susține și obține bacalaureatul la liceul basarabean din Ismail.

1927- 1931: Urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie al Universității din Cluj, secția Română-Latină. Printre profesori G. Bogdan-Duică și Victor Papilian.

1930: Adevăratul debut literar, cu o recenzie la volumul *Note și impresii* de Garabet Ibrăileanu în revista *Darul vremii*. Debutul ca prozator cu nuvela *Ursita* în aceeași revistă (nr. 2/1930)

1931: Bibliotecar și pedagog la liceul din Turda

1932: Suplinitor la catedra de latină și greacă a liceului “Sfântul Vasile cel Mare” din Blaj. Se reînscriseră la Facultatea de Litere și Filosofie, secția Latină –Greacă

1934, 7 oct.: Se căsătorește cu Georgina Giurgiu

1934-1936: Activitate literară și publicistică febrilă, în marea lor majoritate nuvelele și povestirile sale apărând în reviste ardelenice precum *Gând românesc*, *Darul vremii*, *Abecedar*, *Blajul*, *Pagini literare* ș.a..

1935, 3-5 mart: operat de cancer la spitalul Colțea. Boala, diagnosticată inițial ca reumatism lombar, fusese descoperită cu câteva luni mai înainte.

1935: examen de capacitate susținut cu succes la București în fața unei comisii al cărei președinte era exigentul D. Caracostea. Între alți candidați: Octav Șuluțiu, Emil Giurgiuca, Ovidiu Papadima

1936, 27 iun. Nașterea unicului copil, Sergiu Pavel, viitorul cadru didactic și scriitor

1936: Câștigă concursul literar al ziarului clujean *România nouă* cu nuvela istorică *Iobagii*, scrisă pe un pat al Institutului de Cancer din Cluj. Premiul, în valoare de 12.000 de lei, va fi folosit pentru o călătorie în străinătate din rațiuni medicale

1936, 31 mai: Este ales în conducerea Societății Scriitorilor Români din Ardeal, recent constituită

1937, febr.- apr. Călătorie la Viena, unde va fi internat la Spitalul Municipal Vienez și la Institutul American Pearson.

1937, mai, imediat după Paști: Internat la Spitalul Oncologic din Cluj

1937, 2 aug.: Încetează din viață, cu o lună înainte de a fi implinit 30 de ani. Panegiricul de la înmormântare este rostit de Ion Agârbiceanu

1938, sept.: Apare la Editura Fundațiilor Regale volumul *Urcan bătrânul*

OPERA

În Limba Română

În periodice

Ursita: „Darul vremii”, nr.2, 1930, pp.37-39

Poveste țărănească [ulterior, redenumită *Urcan Bătrânul*]: “Gând românesc”, nr.6, 1933, pp.246-255 și nr.11, 1934, 559-567

Bătrânețe: „Abecedar”, nr. 11-12,1933

Noaptea: „Abecedar”, nr.15-16, 1933, pp.4-6

Banii [Uliana]: „Abecedar”, nr. 17-18, 1933, pp.4-6

Necazuri: „Abecedar”, nr.19-20, 1933

Cârjă: „Abecedar”, nr. 21-22, 1933

Ciclul lui Pinteza Viteazul [analiza baladei despre Pinteza și a variantelor ei]: „Abecedar”, nr. 26-28, 1933, pp.3-5

Să ținem sărbătorile naționale: “Unirea poporului”, nr.4, 1933, p.1

La vremile noastre greu o ducem și noi ca toată lumea, dar tot mai bine la noi ca la alții: “Unirea poporului”, nr.7, 1933, p. 1

Ca să învățăm din pilda rea a altora: “Unirea poporului”, nr. 39, 1933

Jufa: „Abecedar”, nr.29-30, 1933. pp.6-8

Îl duc pe popa: „Blajul”, nr.1, 1934, p. 13-22

Zborul de la cuib: „Gând românesc”, nr.1-2, 1934, p. 10-19

Precub: „Abecedar”, nr.41-44, 1934, p. 4-7

Tuia: „Abecedar”, nr. 45-48, 1934

Marta D. Rădulescu.” Sunt studentă”: “Abecedar”, nr.49-52, 1934, pp.15-16

Pe marginea unei recenzii: „Blajul”, nr.2, 1934, p. 87-88

Balade haiducești. Ciclul Novăceștilor: „Blajul”, nr. 2, 1934, p. 95-100

Intelectualii: „Pagini literare”, nr.1, 1934, pp.22-29

La închisoare: “Blajul”, nr.5, 1934, pp.211-206 [neseșnat]

Vedenii din copilărie: „Pagini literare”, nr.6, 1934

Gh. Bogdan Duică: „Blajul”, Nr.9, 1934, p. 458-459

Drumul spre casă: „Pagini literare”, nr.6, 1934

Corigențe: “Blajul”, nr.6-7, 1935, p. 306-313

Studentul Livadă: “Blajul”, nr.11-12, 1935, pp.480-484

Pedagogul: “Pagini literare”, nr.4-5, 1935, pp.119-123

Theodor Capidan, membru al Academiei Române: “Blajul”, nr.6, 1935, pp.419-422

Ion Breazu: Michelet și românii: “Blajul”, nr.6, 1935, p. 422-423

Motivul “Lenore” în poezia populară ardeleană [articol de folclor comparat]: „Blajul”, nr.7, 1935, p. 429-435

Fragmente: “Gând românesc”, nr.10, 1935, pp.461-468

Priveghiul: “Gândirea”, nr.9, 1935, p. 465-477

Vatra. Revistă învățătorescă. Năsăud: “Blajul”, nr.11, 1935, p. 475-476

Copil schimbat: ”Gând românesc”, nr.1, 1936, p. 15-26

Înmormântarea lui Urcan Bătrânul: „Gând românesc”, nr. 5, p. 294-314 și nr. 6-7, 1936, p. 333-355

Întâlnire: “Blajul”, nr.16-10, 1936, p. 397-408

Iobagii: “România nouă”, nr.25-36 și 38-40, 1937, p.2

Fragment dintr-o scrisoare a lui Pavel Dan din 1936: „Tribuna Ardealului”, nr.824, 1943, p.4

Cinci scrisori: „Tribuna”, nr.2, 12. ian. 1961. Scrisori din perioada tulceană publicate de D.D. Șoitu

Pavel Dan către Ion Breazu: „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, series philologia, fasc.1, 1964, p. 133-138, publicate de Mircea Zăciu

Note din viața mea și a altora: „Manuscriptum”, nr.2, 1979, pp.87-91. Note complementare “ Jurnalului” publicate de Sergiu Pavel Dan

În Volume

Urcan bătrânul. Nuvele. Prezentare de Ion Chinezu. Buc., Fundația pentru Literatură și Artă “Carol al II-lea”, Buc., 1938, XXV +338 p. (Cuprinde: *Urcan bătrânul, Înmormântarea lui*

Urcan bătrânul, Zborul de la cuib, Intelectualii, Îl duc pe popa, Priveghiul, Fragmente, Copil schimbat, Uliana, Întâlnire, Pedagogul, Ursita, Noaptea, Corigențe, Cârjă, Necazuri, Iobagii.)

Iobagii. Prefața “ Cîmpianul Pavel Dan” semnată I.M. 4 ilustrații și o vignetă de Aurel Jiquid. Fundația Culturală Regală “Regele Mihai I,1943, Colecția Cartea Refugiatului Ardelean

Urcan Bătrânul. Nuvele, ed. a II-a. Presentare de Ion Chinezu. Buc., Fundația Culturală Regală “ Regele Mihai I”, 1944, XXV+338 p.
(cuprinsul este identic cu prima ediție)

Scrieri alese. Ediție îngrijită și prefață (*Introducere în lectura lui Pavel Dan* , pp.5-23) de Florian Potra. Portret al autorului după un bust de Ion Vlasiu. Buc., ESPLA,1956, 335p.(Cuprinde: *Poveste țărănească [Urcan bătrânul], Înarmorântarea lui Urcan bătrânul, Zborul de la cuib, Intelectualii, Precub, Priveghiul, Studentul Livadă, Copil schimbat, Banii [Uliana], Jufa, }Întâlnire, Vedenii din copilărie,Pedagogul, Ursita, Drumul spre casă, Noaptea, Corigențe, Iobagii-* și un glosar.)

Urcan bătrânul. Nuvele. Cuvânt înainte de B. Elvin. Ilustrația copertei de Val. Munteanu. Buc., ESPLA,1960, XVI + 258p.(Cuprinde: *Poveste țărănească [Urcan Bătrânul], Înarmorântarea lui Urcan Bătrânul, Zborul de la cuib, Intelectualii, Precub, Priveghiul, Studentul Livadă, Banii [Uliana], Vedenii din copilărie, Pedagogul, Drumul spre casă, Noaptea, Corigențe*

Scrieri. Ediție îngrijită și studiu introductiv [pp.VII-XLVI]. de Cornel Regman. Glosar, note bibliografice, indici, nume de personaje din operă, nume de locuri, variante, material iconografic. Buc., Editura pentru Literatură, colecția Scriitori Români, 1965, XLVIII+ 462 p. (Cuprinde: *Ursita, Noaptea, Uliana, Necazuri, Cârjă, Urcan bătrânul, Îl duc pe popa, Zborul de la cuib, Intelectualii, Corigențe, Pedagogul, Fragmente, Priveghiul, Copil schimbat, Înarmorântarea lui Urcan bătrânul, Întâlnire, Iobagii* [1784], *Bătrânețe, Jufa, Precub, Tuia, Vedenii din copilărie, Drumul spre casă, Studentul Livadă, Domnișoara, Note din Blaj, Ciclul lui Pinteza Viteazul, Balade haiducești, Ciclul Novăceștilor, Motivul "Lenore" în poezia populară ardeleană, Marta D. Rădulescu: Sunt studentă, Gh. Bogdan-Duică, Theodor Capidan, membru al Academiei Române* [fragment]. Glosar, Note bibliografice și variante. Indice; Ilustrații

Vedenii din copilărie. Antologie alcătuită în redacție de Gheorghe Zarafu. Ilustrații de Florian Obreja. Texte reproduse din volumul Pavel Dan: *Scrieri*, ediție îngrijită de Cornel Regman. Buc., ed. Ion Creangă, 1971, 131p.

Urcan Bătrânul. Schițe și nuvele. Antologie (9 titluri)și postfață (cu bibliografie) de Nicolae Balotă. Textul postfeței precedat de o *Introducere în proza transilvană* figurează și în studiul dedicate lui Pavel Dan din volumul *de la Ion la Ioanide* (pp.276-307). Ilustrația copertei de Aurel Bulacu. Buc., ed. Minerva, colecția Arcade, 1973, 262 p.

Jurnal. Ediție îngrijită și prefață[*Mărturia tinereții unui scriitor*] de Sergiu Pavel Dan. Cluj-Napoca, ed. Dacia, colecția "Restituiri", 1974, 189 p.

Ultimul capitol. Schițe, povestiri, nuvele, fragmente. Ediție îngrijită, prefață (*Pavel Dan sau proiecția obsesivă a biografiei*) și adnotări de Nicolae Florescu. Glosar,indici de personaje, indice toponimic, addendă. Coperta: Vasile Pop Silaghi. Cluj-Napoca, ed. Dacia, colecția Restituiri,1976, 384 p. (Cuprinde:I **Păpușa de marmură:** *Păpușa de marmură*; II **Copii zilelor noastre:** *Bani, bani!*, [*Rugăciune*],[*În gară*], *Mama* ,[*Îndoială*], [*Scrisoare*], [*Mancy*], [*Idilă*], [*Chef*], *Veronica*; III **Pe drumurile școlii ardelen:** *Profesorul*, *Profesoara*, [*Două sticle de rachiu*], [*Consiliul profesoral*], [*În așteptarea discusului*], [*Profesorul de matematici*]; *Canonicul*, [*Masa de adio*], *Fratele Jean*, *Masă mare la mitropolie*, [*Alte-Note din Blaj*]; IV **Unirea bisericilor:** *Intelectualii*,[*Serbarea*]; V:**Țăranii:** *Trăian*, *Sluga*, [*În tren*], *Popa din Ciufud*, *Jufa*, *Precub*; VI **Ultimul capitol:** *Ultimul capitol*;; **Addenda:** 1: Pagini răzlețe: *Puii de măgar*, *Povorălu*; 2. File de jurnal: *Note pe marginea vieții mele* ; 3. Corespondență: *13 scrisori către Ion Chinezu*; 4. Versiuni editoriale definitive: *Tuia*, *Studentul Livadă* ; Reedități:*La închisoare*

Urcan Bătrânul. În *Antologie de proză scurtă românească de la Constantin Negruzzi la Pavel Dan*, vol. IV, p.236-268. Ediție îngrijită și note de Nicolae Ciobanu. Buc., ed. Minerva, colecția B.P.T., 1976

Schițe și nuvele. Postfață și bibliografie Mircea Braga. Ilustrația copertei Vasile Socoliuc. Buc., ed. Minerva, colecția Arcade,1985, 304 p. (Cuprinde: Din ediția postumă: *Ursita*, *Noaptea*, *Uliana*, *Necazuri*, *Cârjă*, *urcan Bătrânul*, *Îl duc pe popa*, *zborul de la cuib*, *Intelectualii*, *Priveghiul*, *Copil schimbat*, *Înmormântarea lui Urcan Bătrânul*, *Întâlnire*, *Iobagii*; din periodice: *Jufa*, *Precub*, *Tuia*, *Vedenii din*

copilărie, Studentul Livadă; din manuscrise (inedited): Domnișoara

Urcan Bătrânul. Nuvele. Ediție îngrijită, prefață [studiul *Permanențele unei vocații scriitoricești la răscrucea deceniilor*]și cronologie de Sergiu Pavel Dan. Coperta: Ioan Horvat Bugnariu. Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1987, 344 p. Reproduce prima ediție, repunând în drepturivariantele definitivitate ale textelor precum și succesiunea narațiunilor inaugurate de ediția din 1938. În plus: lucrări neincluse în ediția princeps: *Bătrânețe, Jufa, Precub, Tuia, Vedenii din copilărie, drumul spre casă*, și postume: *Mama, Ultimul capitol, Jurnal* (fragmente)

Urcan Bătrânul. Selecție, postfață, cronologie și referințe critice de Victor Cubleşan. Buc., 100+1 Gramar, seria Pagini Alese, 2002, 208 p. (Cuprinde: *Priveghiul, Înarmorântarea lui Urcan Bătrânul, Copil schimbat, Iobagii, Zborul lui de la cuib, Intelectualii, Noaptea, Ursita, Vedenii din copilărie*)

Traduceri

Le père Urcan [Urcan Bătrânul]. Traducere în limba franceză de Gabrielle Cabrini și Eugene Ionesco. Prefața de Eugene Ionesco tradusă în rom. de Sergiu Pavel Dan și apărută în *Gazeta Literară*, Anul XII, nr.32, 5 aug. 1965. Marseille, editor Jean Vigneau, 1945 (Cuprinde: *Preface* [Prefață] par Eug. Ionesco, *Le père Urcan* [Urcan Bătrânul], *L'enterrement du*

père Urcan [Înmormântarea lui Urcan Bătrânul], *L'enfant échangé* [Copil schimbat], *L'abandon du nid*[Zborul de la cuib])

Űres a fészek [Zborul de la cuib]. Traducere în limba maghiară de Ovari-Oss Jozsef. Postfață de Fodor Ilona. Budapesta, editura Europa Konyvkiado, 1959, 176p.

(Cuprinde: *Őreg Urcan temetese* [Înmormântarea lui Urcan Bătrânul], *Falusi intelligencia* [Intelectualii], *Az elcsereelt gyermek* [Copil schimbat], *Találkozás* [Întâlnire], *A felügyelőtanár* [Pedagogul], *Hazafelé* [Drumul spre casă], *Űres a fészek* [Zborul de la cuib])

Pohoronî starago Urcana [Înmormântarea lui Urcan Bătrânul]. Traducere în limba rusă de A. Costin. Introducere de B. Elvin. Buc., Biblioteca Narodnaia Rumânia, 1963., 39 p.

Der alte Urcan [Urcan Bătrânul], în vol. *Der Tod der Möwe, Rumänische Erzählungen der kritischen Realismus*[Moartea pescărușului. Povestiri românești realist critice]. Traducere în limba germană de Edith Stark. Notiță biografică de Irene Weigh și o ilustrație de Wolfgang Warfel. Berlin, Buchverlag der Morgen Verlag, 1963.

Virrasztó [Priveghiul]. Nuvele. Fordította Varro Janos, elosztot Sergiu Pavel Dan [Traducere (11 titluri) Varro Janos, prefață Sergiu Pavel Dan]. Buc., Irodalmi Konvkiado, 1969, 224 p.

Urcan, der Alte [Urcan Bătrânul]. Erzählungen [Nuvele]. Deutsch von Flora Fröhlich [Traducere în germană de Flora Fröhlich]. Coperta de Florin Ionescu. Buc., Kriterion Verlag Bukarest, 1973, 338 p. Traducerea s-a făcut după Pavel Dan: Scrieri, Editura pentru Literatură, colecția Scriitori Români,

Buc., 1965. (Conține: *Die Bestimmung* [Ursita], *Uliana, Kummer und Sorgen* [Necazuri], *Cârjă – der Krüppel* [Cârjă], *Heimwärts* [Drumul spre casă], *Spuckbilder aus der Kindheit* [Vedenii din copilărie], *Sie führen den Pharrer fort* [Îl duc pe popa], *Die Nacht* [Noaptea], *Urcan der Alte* [Urcan Bătrânul], *Leer wird dar Nest* [Zborul de la cuib], *Die Intellectuellen* [Intelectualii], *Der Hilfsleher* [Pedagogul], *Brüchstücke* [Fragmente], *Die Totenwache* [Priveghiul], *Ein Wechselbalg* [Copil schimbat], *Die Beerdigung Urcans, des Alten* [Înmormântarea lui Urcan Bătrânul], *Die Fronbauern-1784* [Iobagii])

Virrasztó. Fordittota Szabo (Varro) János. A végzet című novella Kerekes György fordítása [Traducere de Szabo (Varro) János. Traducerea nuvelei finale apartine lui Kerekes György]. Az elötszot, *Egy iroi hivatos permanenciai* [Permanențele unei vocații scriitoricești la răscrucea deceniilor] irta es ay eletrajzi mutatot osszeallitotta Sergiu Pavel Dan [Cuvânt înainte și tabel cronologic de Sergiu Pavel Dan]. Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1988, 252 p.

Sud’ba. Risunki Luminicy Tudor [Traducere de Luminița Todor]. Predislovie Sultana Krajja [Cuvânt înainte de Sultana Craia]. Buharest: Redakcija “Rumynija”, 1988, 48p.

Stories. Povestiri. Translation into English and preface by Fred Nădăban, revised by dr. Elaine Kleiner [Traducere în limba engleză și prefață de Fred Nădăban, traducere revăzută de dr. Elaine Kleiner. Coperta de Cristian Cheșuț]. Cluj-Napoca, ed. Limes, 2002, 287 p. (Conține *Old Man Urcan* [Urcan Bătrânul], *Old Man Urcan’s funeral* [Înmormântarea lui Urcan Bătrânul], *Flight away from the nest* [Zborul de la cuib], *They are taking the priest away* [Îl duc pe popa], *Death watch* [Priveghiul],

Shifted child [Copil schimbat], *Uliana*, *A meeting* [Întâlnire],
The way home [Drumul spre casă], *The night fate* [Ursita],
Cârja, *Precub*, *School time images* [Vedenii din copilărie], *The*
serfs – 1784 [Iobagii]

Referințe istorico-literare și critice

În enciclopedii, dicționare, dicționare și istorii literare, bibliografii

Călinescu, George: **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**. Buc. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p.846; ediția a II-a, revăzută și îngrijită de Al. Piru. Buc., ed. Minerva, 1982, pp.931-932. Alte ediții: Craiova, 1993; Craiova, 1994; Onești, 1998; București, 1998-1999.

Călinescu, George: **Istoria literaturii române. Compendiu**. Buc., 1945, ediția a II-a, 1948; ediția a III-a, cu o postfață de Al. Piru, 1968; ediția a IV-a, Buc., ed. Garamont, 1994, p.380

Academia Republicii Populare Române (președinte Athanase Joja): **Dicționar enciclopedic român**, [vol. II, lit. D-J]. Buc., Editura Politică, 1964, p.10

Rotaru, Ion: **O istorie a literaturii române** [vol. II din I-III], Buc., 1971- 1987, capitolul *Alți prozatori*, p. 690-692; [vol. I-VI], Galați, 1994-2001.

Dim. Păcurariu (coordonator): **Dicționar de literatură română**. Buc., editura Univers, 1979, pp.132-133.

Chițimia, I. C.; Dima, Alexandru (coordonatori): **Dicționar cronologic. Literatura română**. Buc., Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 257, 322, 345, 394, 395, 596, 714.

Piru, Alexandru: **Istoria literaturii române de la început până azi**. Buc., editura Univers, 1981, p. 441, 542

Negoîțescu, Ion: **Istoria literaturii române**, 1800-1945. [în cap.:Proza interbelică]. Buc., editura Minerva, 1991, p. 54, 196, 213, 233,240-241, 305. ed.a 2-a 240-241; ed. a II-a: Cluj-Napoca, ed. Dacia, 2002, p. 65, 238, 259, 283, 292-294, 371

Piru, Alexandru: **Istoria literaturii române**. 1994 ,ed. a II-a: Buc., Editura „Grai și Suflet- Cultura Națională”, 2001, p. 281, 348, 382.

Bărboi, Constanța; Boatcă, Silvestru; Mărgineanțu, Dorina; Petroman Pavel; Popescu Marieta: **Dicționar antologic de prozatori**. Buc., ed. Niculescu, 1998, pp.106-109

Zaciu, Mircea; Papahagi Marian; Aurel Sasu (coordonatori): **Dicționar esențial al scriitorilor români**. Buc., editura Albatros, 2000, pp 233-235.

Marcel D. Popa; Alexandru Stănciulescu; Nicolae C. Nicolescu; Anicuța Tudor; Carmen Zgăvârdici (coordonatori): **Dicționar enciclopedic** [vol.II lit.D-G]. Buc., Editura Enciclopedică, 1996, p.12

Academia Română, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”[Ana-Maria Brezuleanu; Ileana Mihăilă; Viorica

Nișcov; Michaela Șchiopu, Cornelia Ștefănescu]: **Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice**, vol. I. Buc., editura Saeculum I.O., 1997, p. 280

Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel (coordonatori): **Dicționarul scriitorilor români**, vol. II [D/L]. Buc., Editura Fundației Culturale Române, 1998, p. 14-17.

Predescu, Lucian: **Enciclopedia României**. Buc., editurile Saeculum și Vestala, 1999, p. 253.

Petraș, Irina (coord.); Bob, Ioan; Brudașcu, Dan; Iancu, Tiberiu *et al.*: **Clujeni ai secolului 20** –dicționar esențial-. Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2000. p. 94

Șindrilaru, Florin: **Dicționar de personaje literare**, ediția a IV-a, volumul I [*Din proza și dramaturgia românească*]. Pitești, editura Paralela 45, colecția Lyceum, 2002, p. 419-421

Pop, Ion: **Dicționar analitic de opere literare românești**, vol.IV [Q/Z], (studiul de ansamblu *Urcan bătrânul*, autor Sergiu Pavel Dan). Cluj-Napoca, ed. Casa Cărții de Știință, 2003, pp.322-326; ediția a II-a, definitivă, Cluj-Napoca, ed. Casa Cărții de Știință, 2007 , vol.II [N-Z], pp.184-185 (Dumitru Pop: *Copil schimbat*),1043-1046 (*Urcan bătrânul*), 159, 354, 463, 926;

Academia Română (coordonator general Eugen Simion): **Dicționarul general al literaturii române** (articolul “*Pavel Dan*” de Constantin Ciopraga în vol. II [C/D]. Buc., ed. Univers Enciclopedic, 2004, p. 573-75.

Sasu, Aurel: **Dicționarul biografic al literaturii române**, vol.I [A - L]. Pitești, ed. Paralela 45, 2006, pp.450-51.

În Monografii

Lazăr, Monica: **Pavel Dan**. Buc., Editura pentru Literatură, 1967, 242 p.

Vlad, Ion: **Pavel Dan, zborul frânt al unui destin**. Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1986, 180 p.

Cubleșan, Constantin: **Opera literară a lui Pavel Dan**. Buc., ed. Viitorul românesc, 1998

***: **Amintiri despre Pavel Dan**: Editie îngrijita de Ion Buzași și Aurel Podaru. Prefață de Ion Buzași. Cronologie de Sergiu Pavel Dan. Cluj-Napoca, ed. Limes, colecția Paradigme, 2003, 228 p. Conține: Teodor Murășanu: *Amintiri despre Pavel Dan*; Bazil Gruia: *Coleg de școală cu Pavel Dan*; *Coleg de liceu*; *Florăria singurătăților*; Ioan Cerghizan: *Colegi de liceu*; *Toamna lui 1918*; *O precizare asupra unui episod din viața lui Pavel Dan*; *Înmormântarea scriitorului Pavel Dan*; Vasile I. Rusu: *Amintiri despre Pavel Dan*; Camil Mureșanu: *Profesorul simpatiza spontan pe elevii veniți din locurile lui...*; Constantin Cubleșan: *Un ardelean autentic*; Ion Bădică: *Pavel Dan la Tulcea*; Nicolae Comșa: *Pentru Pavel Dan, Pavel Dan și revista „Blajul”*; Nicolae Albu: *... Cu Pavel Dan pe Câmpia Libertății*; Ștefan Manciu: *Pavel Dan și Blajul*; Ion Buzași: *Pavel Dan-profesor la Blaj*; Radu Brateș: *Pavel Dan, scriitorul și prietenul*; *Pavel Dan. Linii pentru un portret, Drumul*

moșilor; Ovidiu Papadima: *În amintirea lui Pavel Dan; Scriitorii și înțelesurile vieții. Lecția lui Pavel Dan*; Raoul Șorban: *Un om care nu se uită*; Titus Poienaru: *Amintiri despre Pavel Dan*; I.Th. Ilea: *Pavel Dan*; Septimiu Popa: *Doi oameni care nu potsă mai existe*; Mons. Pamfil Carnațiu: *Pavel Dan*; Mircea Ioan Casimcea: *Destin; Pavel Dan și Turda*; Octavian S. Bulgaria: *La revista "Abecedar"*; Corneliu Coposu: *Pavel Dan*; Nae Antonescu: *Amintirea lui Pavel Dan*; Ion Chinezu: *Lui Pavel Dan*; Mihai Beniuc: *Pavel Dan*; Vasile Netea: *În amintirea lui Pavel Dan*; Ionel Mărgăianu: *Aduceri aminte: Pavel Dan*; Aurel Podaru: *Evocare*.

Buzași, Ion; Dan, Sergiu Pavel; Podaru, Aurel: **Pavel Dan și Blajul**. Prefață și cronologie de Sergiu Pavel Dan. Notă asupra ediției Ion Buzași. Beclean, ed. Clubul Saeculum, 2007, 284p.

C3. În volume

Munteanu, Al: **Lumini și umbre** [eseul *Pavel Dan*]. Tg. Mureș, 1940, p. 80-82

Breazu, Ion: **Literatura Transilvaniei** [eseul *Literatura română contemporană a Transilvaniei*]. Buc. Ed. Casa Școalelor, 1944, pp.331-363

Popescu, Ion Apostol: **Literatura ardeleană nouă** [articolul *În amintirea lui Pavel Dan*], Buc., 1944, p. 143-147

Beniuc, Mihai: **Cronici și studii literare (1934-1956)** [studiul *Pavel Dan*]. Buc., ESPLA, 1955, pp.76-78

Manolescu, Nicolae: **Lecturi infidele** [studiul *Pavel Dan*]. Buc., Editura pentru Literatură, 1966, pp.169-177

Negoïtescu, Ion: **Scriitori moderni** [studiul *Realism și fervoare formală la Pavel Dan* în cap. *Scriitori moderni*], Buc., Editura pentru Literatură, 1966 pp.302-316, ed. a II-a, Buc., editura Eminescu, 1996, seria Lampa lui Aladin, pp.199-215, cuvânt înainte Emil Hurezeanu, antologie, postfață și notă biobibliografică Mihai Ungheanu

Regman, Cornel: **Confluente literare** [studiul *Pavel Dan* din cap. *Prozatori ai satului*] Buc., Editura pentru Literatură, 1966, p. 25-66

Crohmălniceanu, Ov. S.: **Literatura română între cele două războaie mondiale** (studiul *Realismul dur din* capitolul III: *Proza*, vol. I) : ediția I.:Buc., Editura pentru Literatură, 1967, vol. I, p. 337-341; ediția a II-a, revăzută: Buc., editura Minerva, 1972,1974,1975

Ion Chinezu: **Pagini de critică** [studiul *Urcan Bătrânul* reia ediția princeps din 1938. Ibidem, *Lui Pavel Dan*, articol omagial cu tonalități de necrolog reluat din “Gând Românesc”, nr. 587, 1937]. Buc., Editura pentru Literatură, 1969, p. 171-183.

Regman, Cornel: **Cică niște cronicari** [articolul *Un jurnal regăsit*]. Buc., editura Eminescu, 1970, pp.244-253

Papadima, Ovidiu: **Scriitorii și înțeleșurile vieții** [articolul *În amintirea lui Pavel Dan* reluat din “Tribuna”(Brașov), nr. 790,1943]. Buc., editura Minerva, 1971, pp.54-59

Sebastian, Mihail: **Eseuri. Cronici. Memorial** [studiul *Pavel Dan, un prozator ardelean*]. Buc., editura Minerva, 1972, pp.437-445. Studiu reluat din “ Revista Fundațiilor Regale”, martie, 1939

Vlad, Ion: **Povestirea. Destinul unei structuri epice.** [Articolul *Dimensiunile eposului* în cap. *Preliminarii istorice. Povestirea românească – Durată și eternitate. Schiță istorică*], Buc., editura Minerva, seria ”UNIVERSITAS”, 1972, pp.97-98

Brateș, Radu: **Oameni din Ardeal** [*Pavel Dan. Linii pentru un portret*]. Buc., editura Minerva, 1973, pp.159-188

Fanache, V.: „**Gând românesc**” și epoca sa literară. Studiu și bibliografie. Buc., Editura Enciclopedică Română, 1973, p. VII, XXXIX, LIV, LVI, LXV, LXVII-LXVIII, 113, 130, 132, 135-147, 152, 156, 172, nr.crt: 292, 374, 375, 376, 377, 378, 428, 471, 475, 476, 496, 656

Șuluțiu Octav: **Scriitori și cărți** [studiul *Urcan Bătrânul*]. Buc., editura Minerva, 1974, pp.213-218.

Nicolae Balotă: **De la Ion la Ioanide. Prozatori ai secolului 20** [studiul *Pavel Dan*, precedat de *O introducere în proza transilvană*]. Buc., editura Eminescu, colecția Sinteze, 1974, p. 243, 244-307, 491-494

Dan, Sergiu Pavel: **Proza Fantastică românească** [*Pavel Dan în capitolul Miraculosul mitologiei autohtone*]. Buc., editura Minerva, colecția Momente și sinteze, 1975, p. 11, 15, 49, 86, 91, 93, 94, 96, 102, 120, 164-170, 236, 310, 318

Vlad, Ion: **Lecturi constructive** [eseul 'Teritoriile' prozei lui Pavel Dan, în capitolul *Inscripții*]. Buc., editura Cartea Românească, 1975, pp.367-372

Zaciu, Mircea (coordonare și revizie științifică, în colaborare cu Marian Papahagi și Aurel Sasu): **Scriitori români. Mic dicționar** [studiul Pavel Dan, autor A.S.]. Buc., Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, pp.175-178

Vlad, Ion: **Lectura prozei:** Eseuri, Comentarii, Interpretări[eseurile *Viziunea tragică asupra existenței și Ca într-un basm...*] Buc., editura Cartea Românească, 1981, pp.124-129 și 129-132.

Florescu, Nicolae: **Profitabila condiție.** Romanul aventurilor secrete (studiul Pavel Dan sau proiecția obsesivă a biografiei). Buc., editura Cartea Românească, 1983, p. 16, 25, 28, 68, 180-218, 260, 276, 301, 329

Craia, Sultana: **Orizontul rustic în literatura română** (capitolul IV). Buc., editura Eminescu, 1985, pp.142-145

Bălan, Ion Dodu: **Repere critice** [eseul Pavel Dan – un destin tragic în cap. *Repere de critică și istorie literară*]. Buc., editura Eminescu, 1988, pp.97-101

Velea, Stan: **Interferențe literare româno-polone** (eseul Pavel Dan și Reymont). Buc., editura Minerva, 1989, p. 102, 108, 113-126, 134, 232, 233

Holban, Ioan: **Literatura subiectivă:** Jurnal intim, autobiografie literară [studiul Pavel Dan în cap. *Jurnalul*]. Buc., editura Minerva, colecția Momente și sinteze, 1989, p. 107-116

Arșavir, Acterian: **Privilegiați și năpăstuiți** [studiul *Fascinația povestirii*]. Iași, Institutul European, colecția Texte de Frontieră, 1992, pp.93-95

Simuț, Ion: **Revizuri** (eseul *Prin el însuși*). Buc., Editura Fundației Culturale Române, 1995, pp.150-156

Muthu, Mircea: **Călcâiul lui Delacroix** [eseul *Un Permeke transilvan. Pavel Dan în cap. Călcâiul lui Delacroix*], Buc., editura Libra, 1996, pp.51-55

Caranica, Nicu: **Un Esculap al sufletului românesc** [studiul *Pavel Dan în capitolul Tinereții de altădată*]. Buc., Editura “Jurnalul Literar”, seria “Symposion” 1997, p. 185-190

Petrescu, Liviu: **Studii transilvane**. Epic și etic în proza transilvăneană (studiul *Coduri epice în proza ardelenescă în capitolul Realismul tradițional*). Buc., editura Viitorul Românesc, 1997, pp.53-58.

Dan, Sergiu Pavel: **Fiul craiului și spânul**. Eseuri [evocarea *În amintirea lui Pavel Dan și studiul Fețele singularizării la Pavel Dan și V. Voiculescu*]. Cluj-Napoca, editura Dacia, 1998, p. 88-93 și 106-201

***: **Școlile Greco-catolice ale Blajului. 250 de ani de credință și cultură**: [Podaru, Aurel: *Pavel Dan în evocările unor dascăli clujeni*]. Blaj, editura Buna Vestire, 2004, p. 437-441

Dan, Sergiu Pavel: **Fetele fantasticului** (eseul *Copil schimbat*, în capitolul *Fantasticul spaimei și morbideții*). București, editura Paralela 45, 2005, p. 124-129

Ghițulescu, Mircea (coordonator): **100 cei mai mari scriitori români** [Constantin Cubleșan: *Pavel Dan*]. Buc., editurile Lider și Star, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, 2005, pp.245-247

În periodice

Perpessicius: „**Abecedar**”. „Cuvântul”, nr. 3019, 1933, p.1

Bardeș, Silviu: „**Gândirea**” despre **Pavel Dan**. „Pagini literare”, nr. 11, 1934, p. 611-612

Brateș, Radu: „**Blajul**”. „Pagini literare”, nr.2, 1934, pp.113-114

Papadima, Ovidiu: **Cronica mărunță: Pavel Dan**. „Gândirea”, nr. 8, 1934, p. 367-368

Chinez, Ion: **Însemnări. „Priveghiul” de Pavel Dan**. „Gând românesc”, nr. 10, oct. 1935, p. 511

*** **Un premiu care ne onorează**: „Blajul”, nr. 11-12, nov.-dec., 1936, p. 496

***: **Constituirea “Societății scriitorilor români din Ardeal și Banat”**: “Gând românesc”, nr.5, 1936, p.332

Agârbiceanu, Ion: **Pavel Dan.** „Ofensiva română”, nr.47, 9 aug. 1937, p.4

Brateș, Radu: **Pavel Dan.** „Unirea”, nr. 32, 1937

Chinezu, Ion: **Concursul literar al ziarului “ România Nouă”**. “Gând românesc”, nr.1, 1937, p.71

Chinezu, Ion: **Lui Pavel Dan.** „Gând românesc”, nr.5-7, 1937

Comșa, N: **Pentru Pavel Dan.** „Jar și slovă”, nr. 3-6, 1937, p.32

Coposu, Corneliu: **Pavel Dan.** „România nouă”, nr.136, 4 aug., 1937, p.2

Hagea, C: **A murit Pavel Dan.** „România nouă”, nr. 136, 4 aug., 1937, pp.11-12

I.C. [Ion Chinezu]: **Însemnări.** [Concursul ziarului „România nouă”]. „Gând românesc”, nr. 1, 1937, p.71

I.C. [Ion Costea]: **Înmormântarea scriitorului Pavel Dan.** „România nouă”, nr. 138, 6 aug, 1937, p.6

Murășanu, Teodor: **La moartea lui Pavel Dan.** „Pagini literare”, nr. 6-8, 1937, pp.343-344

***: **Necrolog:**” Unirea poporului”, nr. 32, 1937

Sabău, Emil C: **Pavel Dan.** „Patria”, nr.171, 1937, p.1

Stanca, Radu: **Neliniști**. „Gând românesc”, nr.8-10, aug.-sept. 1937.

Stanciu, V: **Pavel Dan**. „Cultura creștină”, nr.8-9, aug.-sept. 1937, pp.623-625

Valea, T. L: **Rânduri despre Pavel Dan**. „Națiunea română”, nr. 170, 6 aug., 1937, p.2

***. **Concursul literar al “României noi”. Decernarea premiilor:** „România nouă”, nr.16, 23 ian., 1937, p.5

***. **Distribuirea premiilor ziarului “România nouă”:** „România nouă”, nr.23, 31 ian.1937

***. **Înmormântarea scriitorului ardelean Pavel Dan:** „Patria”, nr. 171, 5 aug., 1937, p. 5

***. **Înmormântarea scriitorului Pavel Dan la Cluj:** „Universul”, 8 aug., 1937

***. **Pavel Dan:** „Unirea poporului”, nr.32, 8 aug., 1937, p.1

***. **Ziarul “România nouă” – în slujba culturii naționale. Solemnitatea împărțirii premiilor literare:** „România nouă”, nr.25, 4 febr., 1937, pp.1-3

Brateș, Radu: **Pavel Dan**. „Gând românesc”, 1938, nr.1-2, p. 73-78

Caledoni, Ovidiu: **Urcan bătrânul**. „Sfarmă Piatră”, nr. 145, 1938.

Murășanu, Teodor: **Urcan bătrânul**. „Pagini literare”, nr. 11-12, 1938, p.428

M. B: **Pavel Dan: Urcan Bătrânul**. „Viața românească”, nr. 4, 1938, pp.151-154

Beniuc, Mihai: **Pavel Dan**. „Țară nouă”, nr.11, 30 iul. 1939, p.2 (reprodus în vol. *Meșterul Manole*, Buc., E.S.P.L.A, 1957, pp.76-78)

Comșa, Nicolae: **Pentru Pavel Dan**. “Țară nouă”, nr.11, 1939, p.32

Valea, Tit Liviu: **Pavel Dan. Două cicluri câmpene**. „Sympozion”, nr.2, dec.,1938, p. 147-152 și nr.1, febr., 1939, pp.43-51

Popa, George: **Literatura ardeleană de azi**. „Lanuri”, nr. 5-7, 1939, pp.178-179

Sebastian, Mihail: **Un prozator ardelean – Pavel Dan**. „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 3, martie 1939, p. 656-662

Șuluțiu, Octav: **Urcan Bătrânul**. „România literară”, nr 1-2, apr. 1939, pp.21-22

Vintilă, Horia: **Urcan Bătrânul**. „Gândirea” nr. 1, 1939, pp.47-48

Voitin, Al: **Pavel Dan: Urcan Bătrânul**. „Jurnalul literar”, nr. 2, 1939, p.3

S.S: **Plastica în literatură**. „Simetria, caiete de artă și critică”, iarna 1940- primăvara 1941, p. 145-146

Bocșa – Mălin, E.: **Pavel Dan și... sătenii săi.** „Tribuna”, nr. 469, 5 nov. 1942, p.3

Bocșa – Mălin: **Spovedania Lelii Nastasia.** „Tribuna”, nr.470, 6 nov. 1942, p. 3

Comșa, N: **Amintiri și ecouri dintr-o conversație abia începută. După 5 ani de la moartea lui Pavel Dan.** „Tribuna”, nr.497, 7 dec. 1942 (în suplimentul „Tribuna literară”, nr.6, p. 1,2,3)

Pascu, Petre: **Trei scriitori ardeleni: Pavel Dan, George Boldea, Ion Moldoveanu.** „Luceafărul”, nr.5, 1942, p. 162-172

Albu, Nicolae: **Hai să auzim pașii străbunilor! Cu Pavel Dan pe Câmpia Libertății.** „Viața”, nr. 830, 1943, p.2

Anca, Al: **Sfințirea pietrei funerare la mormântul scriitorului Pavel Dan.** „Tribuna Ardealului”, nr. 825, 3 aug. 1943, p.4

Boitoș, Olimpiu: **Proza lui Pavel Dan.** „Luceafărul”, nr.10, 1943, pp.375-380

Brateș, Radu: **Evocare.** „Tribuna”, nr. 790, 1943, p. 48

Brateș, Radu: **Pavel Dan, scriitorul și prietenul.** „Viața”, nr.830, 1943, p. 2

Cherejan, Ion: **Poezia câmpiei la Pavel Dan.** „Tribuna Ardealului”, nr. 827, 5 aug. 1943, p.2,4

Comșa, N: **Pavel Dan și revista „Blajul”**. „Viața”, nr.850, 1943, p. 2

Găzdac, M.: **Călătorule, oprește-te...** „Tribuna Ardealului”, nr.845, 28 aug., 1943

Hatos, Romulus: **Aspecte sociologice în opera lui Pavel Dan**. „Tribuna Ardealului”, nr.824, 1 aug.1943, p.1

Hațieganu, Emil: **Acum șase ani**. „Tribuna Ardealului”, nr. 824, 1 aug., 1943, p.1

Mureșan, Fl: **Sfințirea pietrei funerare la mormântul scriitorului Pavel Dan**. „Tribuna Ardealului”, nr.825, 3 aug. 1943, p.4

Neamtzu, Ionel: **Pavel Dan, omul și scriitorul**. „Viața”, nr.834, 1943, p. 2

Netea, Vasile: **În amintirea lui Pavel Dan**. „Viața”, anul III, nr. 830, 1943, p.2

Papadima, Ovidiu: **În amintirea lui Pavel Dan**. „Dacia rediviva”, nr.6, 1943, p. 5-6, [reprodus în „Tribuna”, nr.790, 1 dec., 1943, p.48 și în volumul *Scriitorii și înțelesurile vieții*, 1973 – conferință ținută într-o emisiune radiofonică]

Păcurariu, Francisc: **Stilul interior al lui Pavel Dan**. „Tribuna Ardealului”, nr. 824, 1 aug. 1943, p.3

Poienaru, Titus: **Amintiri despre Pavel Dan**. „Tribuna Ardealului”, nr.824, 1 aug. 1943, p.5

Raus, Valentin: **Țăranul sau despre o puternică notă de realism în opera lui Pavel Dan.** „Tribuna Ardealului”, nr.826, 4 aug. 1943, p. 2

Stanciu, V: **Pavel Dan, scriitor ardelean.** „Viața”, nr. 831, 1943, p. 2

Șorban, Raoul: **Un om care nu se uită.** „Tribuna Ardealului”, nr.824, 1 aug. 1943, p. 4

Terebești, I. Al: **Amintirea lui Pavel Dan.** „Universul literar”, nr.28, 10 oct., 1944, p.1

Guarneri, Silvio: **Pavel Dan.** „Vrerea”, nr. 11-16, 1945, p.1, 6

Regman, Cornel: **Pavel Dan.** „Revista Cercului Literar de la Sibiu”, nr.3, mart. 1945, p. 75-77

Martin, Aurel: **Pavel Dan.** „Făclia”, *Suplimentul Cultural*, 4 iul, 1949, p.1,3

Potra, Florian: **Actualitatea lui Pavel Dan.** „Steaua”, IV, nr. 10, 1953, pp.97-101

Munteanu Romul: **Pentru reeditarea lui Pavel Dan.** „Tânărul scriitor”, nr.6, iun. 1955, p. 67-74

Scridon, Gavril și Triteanu, M.: **Rânduri pentru scriitorul Pavel Dan.** „Făclia”, nr. 2582, 1955, p.2

Elvin, B: **Pavel Dan: Scrieri alese.** „Scânteia”, nr.3786, 23 dec.1956, p.3 (reprodus în „Revue roumaine”, nr.2, 1957, pp.144-145 „Romanian Review”, nr.2,1957, pp.139-140, „

Rumänische Rundschau”, nr.2, 1957, pp.158-159, „Rumînenskaia literatura”, nr.2, 1957, p. 148-149

Andriescu, Alexandru: **Pavel Dan. Scrieri alese.** „Iașul literar”, nr.2, 1957, pp.85-88.

Avram, Andrei: **Pe marginea unui glosar la opera lui Pavel Dan.** „Limba Română”, VI, nr.2, 1957, pp.89-92. Despre glosarul din ediția Scrieri alese, 1956

Buzilă, Boris: **Pavel Dan: Scrieri alese.** (Cronică literară). „România liberă”, nr. 3822, 23 ian. 1957, p.2

Căprariu, Alexandru: **Pavel Dan, contemporanul.** „Făclia”, nr. 3361, 4 aug., 1957, p.3

Doinaș, Ștefan Augustin: **Teme și eroi la Pavel Dan.** „Contemporanul”, nr. 6, 8 febr.1957, p.3

Hăulică, Dan: **Însemnări despre arta lui Pavel Dan.** „Gazeta Literară”, nr.12, 1957, p.2

Iliescu, Adriana: **Ai lui Urcan în proza ardeleană.** „Gazeta Literară”, nr. 1, 1957

Jucu, Lucia: **“Scrieri alese” de Pavel Dan.** (Cronică literară). „Scrisul Bănățean”, nr.6, 1957, p. 65-68.

Lazăr, Monica: **O concluzie la câteva premise.** „Tribuna”, nr.9, 1957, p.12

Lazăr, Monica.: **Poezia animizării.** „Tribuna”, nr.26, 1957, p.9

Murășanu, Teodor: **Amintiri despre Pavel Dan.** „Tribuna” nr.26, 4 aug.1957, pp.3, 8.

Negoïtescu, Ion: **Reflecții stilistice asupra operei lui Pavel Dan.** “Viața Românească”, nr.3, mart. 1957, pp.143-150

Niță, Vasile: **Neamul Urcanilor.** „Scânteia tineretului”, nr. 2390, 1957

Oarcăsu, Ion: **Clasicul Pavel Dan.** (Cronică literară). „Tribuna” nr. 1, 1957, p.2

Scridon, Gavril: **Pe locurile lui Pavel Dan.** (Însemnări de drum). „Făclia”, nr 3361, 4 aug., 1957, p.3

Vlad, Ion: **Viața satelor ardelenе în proza lui Pavel Dan.** „Steaua”, nr.3, mart. 1957, pp.105-108

***. **In legătură cu comemorarea lui Pavel Dan:** „Făclia”, nr.3361, 1957, p.3

Dan, Valeriu: **In memoriam.** „Tribuna”, nr.32, 8 aug., 1959, p.3

Lazăr, Monica: **O comemorare.** „Contemporanul”, nr.32, 14 aug. 1959, p.2

Șorega, C.: **Cinstirea scriitorului.** „Făclia”, nr.3975, 5 aug., 1959

Velea, Stan: **Pavel Dan: Urcan Bătrânul.** „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, nr.4, 1960, pp.788-789

Iliescu, Adriana: **Ai lui Urcan în proza ardeleană**. „Gazeta literară”, nr. 7, 1961, p 2.

Lazăr, Monica: **O nouă ediție**. „Tribuna”, nr.2, 1961, p.9

Lector: **Pavel Dan: Urcan bătrânul**. “Contemporanul”, nr.2, 1961, p. 3

Șoitu, D.D.: **Din corespondența lui Pavel Dan**. „Tribuna”, nr.2, 12 ian. 1961, p.9

Triteanu, M: **Pe marginea reeditării lui Pavel Dan**. „Tribuna”, nr. 16, 1961, p.2

Velea, Stan: **Bibliografie, Pavel Dan**. „Luceafărul”, nr.6, 1961

Velea, Stan: **Pavel Dan**. „Scrisul bănățean”, nr.9, 1961, pp.77-84

Suciu T: **Cu privire la limba operei lui Pavel Dan**. „Cercetări de lingvistică”, nr.1, 1964, p. 131-139

Regman, Cornel; Dan, Sergiu Pavel: **Din corespondența “Gândului românesc”**. “Gazeta literară”, nr.32, 1965, p.3

Velea, Stan: **Pavel Dan și W. Reymont**. „Revista de istorie și teorie literară”, tomul 13, 1964, nr.3-4, pp.735-751 [studiu reprodus fragmentar în Luceafărul, nr.9, 1965]

Zaciu, Mircea: **Pavel Dan către Ion Breazu**. Patru scrisori inedite. „Studia Universitatis Babeș-Bolyai ” , Series philologia, Fasciculus I, 1964, pp.133-138.

Antonescu, Nae: **Pavel Dan: Scrieri.** „Steaua”, nr.11, 1965, pp.108-110

Bălan, I.D: **Pavel Dan: Scrieri.** „Luceafărul”, nr.32, 1965, p.3

Brateș, Radu: **Amintiri despre Pavel Dan.** „Tribuna” nr. 35, 1965, pp.2-3

Ionescu, Eugen: **Prefață.** „Gazeta literară”, nr. 32, 1965, p. 3

Lazăr, Monica: **Prozatorul Pavel Dan.** „Iașul literar”, nr.12, 1965, pp.35-38

Manolescu, Nicolae: **Pavel Dan: Scrieri.** “Contemporanul”, nr.45, 1965 [reprodus în volumul *Lecturi infidele*, pp.169-177]

Potra, Florian: **Pavel Dan, “Crucișătorul Potiomkin” și epopeea națională.** “Luceafărul”, nr.22, 1965, p.8

Regman, Cornel: **Epilog la o prefață.** „Gazeta literară”, nr.32, 1965, p.3

Antoniou, Ion: **Primăvara la Triteni.** „Steaua”, nr. 4, 1966, pp.59-64

Bodor, Pal: **Pavel Dan kiadatlan levelei. Beszelgetes Anavi Adammal** [*din scrisorile inedite ale lui Pavel Dan. De vorbă cu Adam Anavi*]. “Utunk”, nr.32, 1966, p.6

Munteanu, A.: **Pavel Dan într-o nouă ediție.** “Tribuna”, nr. 11, 1966, 6

Netea, Vasile: **Pavel Dan: Scrieri.** “Gazeta literară”, nr. 22, 1966, p.2

Racotă, Tului: **Amintindu-ne de Pavel Dan**. “Tribuna”, nr.30, 1966, p.4

Antonescu, Nae: **Pavel Dan. Marginalii la un studiu despre scriitor**. “Ateneu”, nr. 8, 1967, p. 9

Apetroaie, Ion: **Monica Lazăr “Pavel Dan”** . “Cronica”, nr.48, 1967, p. 7

Baltag, Nicolae: **Monica Lazăr “Pavel Dan”**. “Gazeta literară”, nr.39, 1967, p. 2

Barbu, N.: **Monica Lazăr “Pavel Dan”**. „Iașul literar”, nr.8, 1967, p. 64-66

Buzași, Ion: **Monica Lazăr “Pavel Dan”**. „Astra”, nr.7, 1967, p.13

Buzași, Ion: **Comemorarea lui Pavel Dan la Blaj**. “Tribuna” , nr. 50, 1967, p. 2

Dan, Sergiu Pavel: **Correspondență inedită Pavel Dan/La 30 de ani de la moartea scriitorului/**. „Steaua”, nr. 8, 1967, p. 97-102

Drăgan, Mihai: **O monografie Pavel Dan**. „Tribuna”, nr. 48,1967, p.2

Marchiș Olimpia: **Însemnări despre analiza psihologică în proza lui Pavel Dan**. „Analele Universității din Timișoara”, seria Științe Filologice, V, 1967, pp.263-271

Pop, Dumitru: **Folclorul în creația literară a lui Pavel Dan.** „Limbă și literatură”, nr. 15, 1967, p.103-118

Pop, Dumitru: **Folclorul în activitatea și opera literară a lui Pavel Dan.** „Revista de etnografie și folclor”, 1967

Potra Florian: **Un scenariu în căutarea unui regizor : „Iobagii”.** /Pavel Dan/. „Luceafărul”, nr. 12, 1967, p.8

Regman, Cornel: **Pavel Dan –inedit-. Pagini dintr-un jurnal regăsit.** „Tribuna”, nr. 41, 1967, p. 1

Simionescu, Mircea: **Arta lui Pavel Dan.** „Scînteia”, nr. 7513, 1967

Știrban, Marcel: **Mărturii documentare despre Pavel Dan.**”Revista Arhivelor”, nr.2, 1967, pp.355-382

Velea, Stan: **Monica Lazăr „Pavel Dan”.** „Revista de istorie și teorie literară”, nr.4, 1967, p.662-665

Zaciu, Mircea: **Monica Lazăr:Pavel Dan.** „Steaua”, nr. 6, 1967, p.108-109

Bușulenga Dumitrescu, Zoe: **Drumuri ale fantasticului.** „Tomis”, nr.2, febr. 1971, p6

Balotă, Nicolae: **Fabulă și discurs în prozele lui Pavel Dan.** „Luceafărul”, nr. 52, 1972

Ciopraga, Constantin: **Timpul lui Urcan bătrânul.** „Iașul literar”, nr. 18, 1973

Dan, Sergiu Pavel: **Realismul fantastic al prozei lui Pavel Dan**. „Steaua”, nr. 2, 16-31 ian., 1973

Antonescu, Nae: **Jurnalul lui Pavel Dan**. „Viața Românească”, nr.10, 1974

Stanciu, Virgil V: **Amintiri cu oameni care au fost**. „Tribuna”, nr. 35, 29 aug., 1974, p.9

Papadima, Ovidiu: **Lecția lui Pavel Dan**. „Manuscriptum”, nr.3, 1975

Vlad, Ion: în ”Tribuna”, nr.20, 1977

Regman,Cornel: în ”Tribuna”, nr.37, 1977

Cristea, Valeriu: în ”România literară”, nr.3, 1978

Buzași, Ion: **Pavel Dan – profesor la Blaj**. “Manuscriptum”, nr.4, 1978, pp.113-122

Dima, Al și Caba Olga: **Rotonda 13: Pavel Dan** [amintiri]. “Manuscriptum”, nr.4, 1978, pp.113-122

Motzan, Peter: în”Cahiers roumains d’études littéraires”, nr.3, 1978

Ilin, S. Ilin:în ”Revista de istorie și teorie literară”, nr.1, 1980

Crețu, Stănuța: **Filon folcloric și neliniști expresioniste. Pavel Dan – proza fantastică**. „Studii și Cercetări Științifice”, t. XXVIII, 1981-82.

Buzași, Ion: **Publicistica lui Pavel Dan**. „Steaua”, nr.10, oct. 1982, p.30

Buzași, Ion: **Pavel Dan – 75 de ani de la naștere**. “Unirea”, nr. 3502, 1982

Gruia, Bazil: **Coleg de liceu....** „Tribuna”, nr.34, 26 aug. 1982, pp.4-5.

Lefter, Ion Bogdan: **Nuvelele lui Pavel Dan**. „Steaua”, nr. 3, mart. 1982, p.20

Vaida, Mircea: **Monada cu țărani/ Pavel Dan – 75/**. „Tribuna”, nr.34, 26 aug. 1982, p.4

Fochi, Adrian: **De la folclor la literatură. Ambianța culturală a unei nuvele de Pavel Dan**. „Revista de etnografie și folclor”, tom 28, nr.2, 1983, pp.149-164

David, Gyula: **Három erdélyi elbeszélő emberképe** [Fața umană a trei naratori ardeleni]. “Kórunk Evkönyv” [Almanahul Kórunk], 1983-1984, p. 252-268.

Malshi, Vasile B.: **Locul unde se întâlnesc vânturile**. “Tribuna”, nr.34, 22 aug. 1983, p.7

Arion, Dorina: **Pavel Dan la “Pagini literare”**. “Tribuna”, nr.51, 17 dec. 1987, p.7

Bălan, Ion Dodu: **Un reper modern[Pavel Dan]**. “Luceafărul”, nr.46, 14 nov. 1987, p.1,6

Brad, Ion: **Cu emoție** [Ion Vlad: Pavel Dan. – zborul frânt al unui destin]. “Flacăra”, nr.11, 13 mart. 1987, p.11

Bulgaru, Octavian S.: **La revista "Abecedar"**. „Tribuna”, nr.38, 17 sept. 1987, p.6.

Buzași, Ion: **Pavel Dan – profesorul**. „Tribuna” nr.39, 24 sept. 1987, p.6

Cerghizan, Ion: **Colegi de liceu**. “Tribuna” nr.31, 30 iul. 1987, p.8.

Cosma, Anton: **Un destin frânt** [Ion Vlad. Zborul frânt al unui destin]. “Vatra” nr.5, mai 1987

Cristea, Valeriu: **Pavel Dan**. “România literară”, nr.22, 28 mai 1987, p.11

Cubleșan, Constantin: **Pavel Dan – o conștiință artistică**. “Steaua”, nr.8, aug. 1987, p. 81-82

Diaconu, A. Mircea: **Note la o retorică a transcenderii realului**. “Steaua”, nr. 8, aug. 1987, pp.51-52

Glodeanu, Gheorghe: **Pavel Dan în fluxul tradiției**. “Tribuna”, nr.38, 17 sept. 1987, p.6

Gruia, Bazil: **Coleg de școală cu Pavel Dan**. “Tribuna”, nr. 38, 17 sept 1987, p. 6

Lector: **Ion Vlad: Pavel Dan. Zborul frânt al unui destin**. „România Literară”, nr.5, 29 ian. 1987

Leonte, Liviu: **Restitutio** [Ion Vlad: Pavel Dan. Zborul frânt al unui destin]. “Cronica”, nr.38, 18 sept. 1987, p.4

Marosi, Péter: **Vallomás Pavel Danról és a realizmusról** [Mărturii despre Pavel Dan și realismul său]. “Utunk”, nr.43, 23 oct. 1987, p.2

Mircea, Dumitru: **Pavel Dan, maestru al expresivității**. “Tribuna”, nr. 41, 8 oct. 1987, p.2

Munteanu, Cornel: **Vocația lirică a peisagistului**. „Steaua”, nr.8, aug. 1987, pp.52-53

Muthu, Mircea: în ”Tribuna”, nr. 24, 1987

Muthu, Mircea: în”Contemporanul”, nr. 45, 1987

Păcurariu, Francisc: **Pavel Dan în secolul nostru și în eternitate**. „Tribuna”, nr.37, 10 sept. 1987, p.6

Păcuraru, Tudor: **Pledoarie pentru romanul scurt**. „Tribuna”, nr.40, 1 oct. 1987, p.6

Pârvu, Iuliu: **Sentimentul uzurpării în stilul afectiv al lui Pavel Dan**. “Steaua”, nr. 11, nov. 1987, p. 33, 44

Poantă, Petru: **Astăzi, Pavel Dan**. „Tribuna”, nr.41, 8 oct. 1987, p. 1,3.

Poantă, Petru: **Ion Vlad. Zborul frânt al unui destin [I]**. „Tribuna”, nr7, 12 febr. 1987, p.4

Poantă, Petru: **Ion Vlad. Zborul frânt al unui destin [II]**. “Tribuna”, nr. 8, 19 febr. 1987, p. 4

Popa, Mircea: **Ion Vlad “Pavel Dan”**. “Făclia”, nr.12487, 31 ian.1987, p.4

Popa, Mircea: **Urmaşul lui Rebreanu.** „Luceafărul”, nr.35, 29 aug. 1987, p.1,7

Rev. Tribuna: **Actualitatea lui Pavel Dan.** Masă rotundă cu Vasile Sălăjan, Mircea Popa, Mircea Muthu, Cornel Ungureanu, Sergiu Pavel Dan, Petru Poantă, Valentin Taşcu. „Tribuna”, nr.51, 17 dec. 1987, p.7.

Simuţ, Ion: **Pavel Dan despre el însuşi.** „Familia”, nr.9, sept.1987, pp.8-9

Tomuş, Mircea: **Program realist şi viziune artistică la Pavel Dan în perspective tradiţiei.** „Tribuna”, nr.47, 19 nov. 1987, p.3

Ungureanu, Cornel: **Prezentul lecturii.** [Ion Vlad: Pavel Dan. Zborul frânt al unui destin]. „Orizont”, nr.2. ian. 1987, p.2

Vlad, Ion: **Ca într-un basm...** „Tribuna”, nr.42, 15 oct. 1987, p.3

Arşavir, Acterian: **Pavel Dan.** „România Literară”, nr.15, 7 aprl.1988, p.10

Bulgaru, S. Octavian: **“Urcan Bătrânul la 50 de ani”.** „Tribuna”, nr.50, 15 dec. 1988, p.8

Lector: **“ Urcan Bătrânul”.** „România Literară”, nr.2, 7 ian. 1988, p.10

Ungureanu, Cornel: **Pavel Dan al proiectelor.** „Orizont”, nr.8, 24 febr. 1988, p.10

Bârna, Nicolae: **De la “ Zgomotul și furia” la “Drumurile către libertate”**. “Steaua”, nr.7, iul. 1989, p. 29,35.

Popa, Mircea: **Orizonturi literare**. [Pavel Dan – Marin Preda]. “Luceafărul”, nr. 7, 18 febr. 1989, p.1,3

Popa, Mircea: **Un univers al prozei**. [Pavel Dan – Marin Preda]. “Luceafărul”, nr. 11, 18 mart. 1989, p.1

Podaru, Aurel: **Pavel Dan – 85. Un zbor frânt mult prea devreme**. “Minerva”, nr.19, 1992, p.3

Podaru, Aurel: **Pământul care învrăjbește**. “Steaua”, nr. 8-9, 1992, pp.22-23.

Caranica, Nicu: **Pavel Dan**. „Jurnalul literar”, nr.21-24, 1995

Holban, Ioan: **Pavel Dan**. „Ateneu”, nr. 6, 1995, p. 12-13.

Arion, Dorina: **Pavel Dan – un Bacovia al epicului**. „Steaua”, nr. 11-12, dec. 1997, p.27

Buzași, Ion: **Profesorul**. „Minerva”, nr. 71-72, 1997, p. 5, 13

Filip, V. Vasile: **Pavel Dan și ethosul popular**. „Minerva”, nr. 74-75, 1997, pp.11, 14

Podaru, Aurel: **Convorbirile Minervei**. [Sergiu Pavel Dan: Steaua creației lui Pavel Dan își va păstra strălucirea. Interviu]. “Minerva”, nr. 71-71-73, 1997, p.4

Vârgolici, Teodor: **Pavel Dan între tradiție și modernitate**. [Recenzie la Urcan Bătrânul]. „Adevărul literar și artistic”, nr. 630, 20 aug. 2002, p.4

Considerații [critice] despre Pavel Dan

Nicolae Balotă: Să nu vedem, însă, în Pavel Dan doar un rapsod al Câmpiei, ci și un judecător lucid al ei. Căci *spectacolul ritual* oe care-l închipuie este totodată o *judecată*. Iar judecata implică ochi limpede și simț al justiției.

Ion Dodu Bălan: Prezența elementelor folclorice și etnografice în universul prozei lui Pavel Dan se cere, însă, bine înțeleasă. Ea este completamente străină de citatul folcloric în sine și pentru sine, de viziunile semănătoriste simpliste, folclorizante și idilice.

George Călinescu: Ardelean din părțile Turdei (Tritiul de Sus) [Triteni], el avea talentul de prozator al lui Slavici și ochiul observator al lui Rebreanu. Cine cunoaște bine Ardealul rămâne fermecat de prospețimea sobră a vieții locale, apărând în toate tipicile ei mișcări și de limbajul ferit de îngroșări. Paginile lui Pavel dan nu sunt decât niște cartoane-studiu pentru o mare compoziție, sunt totuși remarcabile și așa.

Ion Chinezu: Se îmbină adică în povestirile lui, într-o dozare absolut personală, cel mai acerb realism cu un fantastic îndrăzneț care coboară de-a dreptul din basm, din baladă și din descântec.

Sultana Craia: Contemporan cu Rebreanu și Agârbiceanu, înzestrat cu un talent robust, Pavel Dan se înscrie cu opera pe care a lăsat-o la numai 30 de ani, în buna tradiție de observație și caractere a prozei rurale ardelen. Notațiile pătrunzătoare și plastice indică o personalitate distinctă și, dacă e greu de apreciat în ce măsură avea disponibilitate pentru construcția epică de largă respirație, este în schimb sigur că Pavel dan este un nuvelist format, cu un stil al său.

Constantin Cubleșan: Venită dintr-o tradiție epică profund ardelenască, opera lui Pavel dan se relevă oaecum crepuscula în finalul epocii interbelice , dându-i o coloratură pregnant dramatică și prin excelență populară. Ea încheie, am putea zice, un ciclu impresionant al evoluției prozei române cu sorginte în viziunea **semănătorului**, ce trece prin toate experiențele literare, de la neoromantism până la cele avangadiste, sfârșind în preajma celui de al cincelea deceniu , simptomatic, cu o convulsionată creație nuvelistică inspirată din mediul rustic al câmpiei transilvănene și datorată lui Pavel Dan, unul din cei mai viguroși scriitori pe care i-a produs literatura noastră modernă.

Sergiu Pavel Dan: Dacă ne putem doar închipui țesătura epică a prefiguratului roman ***Ospățul dracului***, știm însă azi cu siguranță că istorisile lui de căpetenie date la lumină nu constituie doar “ niște cartoane-studiu pentru o mare

compoziție” (George Călinescu) ci niște autentice capodopere ale speciei nuvelistice, demne să figureze în antologiile românești și universale cele mai selecte.

Nicolae Florescu: Obsesia morții, sentimental de încătușare al destinului, inutilitatea actului, disperarea tragică a nerealizării, senzația perisabilului, prezente în creația lui Pavel Dan, ne indică puternicile sale afinități cu turmentele unei generații neliniștite...

Eugen Ionescu: Realismul lui Pavel Dan este în adevăr prea saturat de fantastic, aspect mai esențial decât realitatea; observația sa deformează prea mult obiectul în desenul ei caricatural; nuvelele lui Pavel Dan vizează prea mult grotescul (și Ion Chinezu remarcă cu drept cuvânt că unele scene din *Înmormântarea lui Urcan Bătrânul* amintesc de pictura lui Breughel) pentru ca să vedem în ele numai niște “documente” în sensul naturalist al cuvântului.

Monica Lazăr: ca om și ca artist, nuvelistul ardelean Pavel Dan a trăit, a creat și a murit sub zodia unui destin tragic – nu foarte diferit de acela al multora tovarășii lui de generație, dar cu atât mai nedrept, cu cât a curmat înainte de vreme unul din cele mai interesante talente epice din câte cunoaște literatură noastră.

Ion Negoitescu: Dacă puterea de obiectivare și bogăția de viață a realismului său îl leagă de înințașii săi transilvăneni, perspectiva din care Pavel Dan îmbrățișează realitatea de el zugrăvită – se schimbă. Ca și Slavici, Agârbiceanu și Rebreanu, autorul lui *Urcan bătrânul* (1938) – volumul de

nuvele adunate abia postum laolaltă – manifestă un interes nemijlocit față de fenomenele vieții în totalitatea ei, față de omul cu realitate biologică, psihologică, morală și socială; pentru a se arăta interesat, în sfârșit de realitatea ca epifenomen, în cultură. Iată de ce conștiința lui artistică, dublată de experiența etnografică a folcloristului trece dincolo de moravurile și aspectele naturale ale mediului rural, pentru a semnifica omul de la țară în tradițiile, obiceiurile, ritualele și credințele, în tainicele lui aspirațiuni ancestrale. Am spus *a semnifica omul*, căci în literatura lui Pavel Dan, tradițiile, obiceiurile, credințele nu sunt prezentate independent și exterior, ca un material documentar, ori ca fundal pitoresc și decorativ, ca un mijloc de a da culoare locală, ci ca o nouă posibilitate de a cunoaște omul în intimitatea lui obscură, enigmatică, rezervată.

Sondajul spiritual unic, pe care scriitorul îl operează cu ajutorul materialului tradiției și erosurilor își vedește sensul din faptul că Pavel Dan surprinde în mod predilect omul riturilor și credințelor arhaice, cu prilejul momentului esențial al nașterii copilului (*copil schimbat*), sau cu ocazia supremă a morții (*Înmormântarea lui Urcan bătrânul, Priveghiul, Zbor de la cuib*), interesul său nu se îndreaptă însă spre reacția omului în fața propriei sale morți, ca act strict individual, ci față de fenomenul morții în general ca manifestare secundă obiectivă, în ritul înmormântării[...]

Există totuși la Pavel Dan o grijă pentru stil epic creator, care face parte din erudiția firească a realismului transilvănean, menit să depășească limbajul inexpressiv, inertiile, spre a atrage virtuozitatea formală frecventă mai apoi, adică în zilele noastre.

Liviu Petrescu: Pavel Dan a murit înainte chiar de a fi împlinit treizeci de ani; nu a avut vreme să scrie marea lui operă, *Ospățul dracului*. Judecat însă fie și numai prin

povestirile pe care a apucat să le scrie, Pavel Dan se impune în primul rând prin viziunea clasică pe care a adus-o în proza literară a Transilvaniei.

Alexandru Piru: ...O proză mai încordată epic scria PAVEL DAN (1907-1937), căruia i s-au adunat prozele postum în volumul *Urcan Bătrânul*. Cele mai bune (*Urcan Bătrânul*, *Înmormântarea lui Urcan Bătrânul*, *Priveghiul*) analizează competiția pentru pământ între rude și modul în care mor țărani. În general, copiii deposedează părinți, aducându-i în stare de mendicitanță, iar când mor sunt indiferenți, fug chiar de cheltuielile înmormântării, având conștiința că și lor li se întâmplă la fel, după vechile orânduiri ale satului, prin urmare după o mentalitate tribală închisă.

Ion Rotaru: În categoria prozatorilor atrași de mediul rural, pe urmele și în umbra lui Rebreanu, trebuie să așezăm în primul rând pe ardeleanul Pavel Dan (1907-1937), care ar fi devenit, nu mai încapă nici o îndoială, un romancier de prim rang dacă nu ar fi murit în floarea vârstei. Fiu de țărani din tritiul de Sus, lângă Turda, făcuse bune studii la Facultatea de Litere din Cluj, și-și trecuse examenul de licență cu o teză despre *Balada populară*, condusă de Gh. Bogdan Duică. Se specializase însă și în limbile latină și greacă, pe care începuse să le predea ca profesor la Blaj. În același timp, cum reiese din operă, scriitorul avea întinse lecturi din Dostoievski, Tolstoi, Cehov, Turgheniev, Gorki, Ibsen, Maupassant, Romain Rolland, Reymont, Papini. Aceste mențiuni nu sunt de loc de prisos pentru că proza lui Pavel Dan respiră un aer de intelectualitate specific, cu toată materia ei, caracteristică a generațiilor de scriitori de după Rebreanu, până în zilele noastre....

Inmormântarea lui Urcan bătrânul e un prilej de etnografie sumbră în marginea ruralului, de un realism dur ce lasă se vadă încrâncenarea intelectualului modern , de origine țărănească, el însuși aproape de moarte, bolnav, neprimind nici de orașul unde s-a înstrăinat..., dar nici de satul ros de toate mizeriile morale ale unei vieți de luptă pentru trai, dezumanizată.

Cornel Regman: Cu astfel de însușiri care începeau să se afirme impetuos, siguranța scriitorului că va “urca cele mai înalte culmi ale scrisului” nu pare nimănui exagerată.

Aurel Sasu: Din această literatură lipsită de orice preocupare mărunță a reconstituirii etnografice face parte ciclul Urcăneștilor, exerciții literare unice prin sensul de tragică seriozitate a vieții și prin triumful scriitorului asupra domeniului agresiv al efemerului. Nu este deloc întâmplător, de altfel, faptul că fundalul celor mai importante nuvele este ceremonialul înmormântării și datinile legate de moarte

Dacă moartea este una din temele semnificative ale lui Dan, explicația nu poate fi decât teama (dezorientarea) devenită pasiune pentru singurul exil lipsit de amintiri. Scrisorile mai ales sunt revelatoare, în acest sens. Dar a accepta sfârșitul, asemeni personajelor din prozele lui, este un fel de a spune că șansa supraviețuirii este aceea de a nu umili existența în fața absurdului.

Mihail Sebastian: Pavel Dan este în mod vădit un prozator ardelean. Scrisul său poartă sigiliul provinciei de unde vine. Nu numai prin anumite particularități de limbă, nu numai prin culoarea specifică a peisajului sau prin firea deosebită a eroilor. Lumea care trăiește în *Urcan bătrânul* este viguros

ardelenească, dar ceea ce mai ales dă un timbru local, inimitabil, nuvelor lui Pavel Dan, este arta sa de povestitor, artă caracterizată prin duritatea mijloacelor de expresie, prin simplitatea desenului și prin neobișnuita sa forță plastică.

Octav Șuluțiu: Moartea a curmat apariția unuia dintre cei mai mari scriitori români. În plină evoluție (...). Calculul probabilităților nu-și găsește nici o justificare în literatură, unde valoarea se judecă după fiecare realizare în parte și nu după presupunerile pe care le-am putea face ținând seama de calitățile și virtualitățile scriitorului. Totuși, dacă nu putem afirma cu temeritatea lui Garabet Ibrăileanu că Vasile Cârlova *dacă* ar fi trăit ar fi ajuns să scrie o poezie de valoarea celei eminesciene, în schimb suntem îndreptățiți să regretăm orice dispariție prematură și să bănuim în promisiunile lăsate de strălucitele debuturi pierderea unor desevășiri întrerupte. Literatura română a înregistrat în tot decursul ei istoric decesuri tinere și un lanț neîntrerupt care pleacă de la V. Cârlova, leagă speranțele spulberate deasupra mormintelor Iuliei Hașdeu....Fără a lansa nici o afirmație necontrolată, nici o exagerare pioasă față de amintirea unui om, îndraznesc să cred că moartea lui Pavel Dan, în 1937, a curmat apariția unuia din cei mai mari scriitori români, în plină evoluție.

Ion Vlad: Acest neliniștit scriitor, torturat de proiectele prozei sale și de lecturi esențiale (a se vedea *Jurnalul* scriitorului precum și scrisorile publicate de Mircea Zăciu și de Sergiu Pavel Dan), admirator al literaturii dostoevskiene, re trăiește *într-un spațiu distinct și diferențiat estetic*, destinul unui ținut inimitabil, cuprinzând – cum observa cineva – o lume complexă și contradictorie, o lume situată între mișcarea Vieții și a Suferinței, a Morții și a Sărăciei.

Concursul național de poză scurtă și eseu. . . „Pavel Dan”

Laureați

2000

Premiul „Pavel Dan” **Tudor Dumitrescu Savu**

Premiul I **Mircea Ioan Casimcea**

Premiul II **Gheorghe Geantă**

Premiul III **Susana Coman Bosica**

Eseu **Angela-Monica Jucan**

2001

Premiul “Pavel Dan” **Daniel Moșoiu**

Premiul I **Laurențiu Mihăileanu**

Răzvan Țuculescu

Felician Pop

Premiul II **Lucian Bogdan**

Ovidiu Ivancu

Dan Ungur

2002

Premii “ Pavel Dan” **Lucian Cristea**
Dan Marius Drăgan
Dafin Mureșeanu
Lucian Pop

Mențiuni **Tomi Nicolae Marian**
Irina Hmelniüchi
Victor Clincă

Eseu **Ionel Andrașoni**

2003

Premiul “ Pavel Dan” **Flavia Teoc**
Mihai Goțiu
Răzvan Țuculescu
Vasile Smeu

Mențiune **Elena Maximov**

Eseu **Valentin Vișinscu**

2005

Marele premiu “ Pavel Dan” **Mihai Dragolea**

Premiul “ Pavel Dan” **Isabel Bedreaga**
Lucia Dărămuș
Vlad Roman
Lucian Pop
Dan Marius Drăgan

Mențiune **Dorin Cătălin Sas**

Eseu **Valeria Manta Tăicuțu**

2006

Premiul “ Pavel Dan” **Adrian Grănescu**

Lucian G. Damascus

Vasile Tarta

Sorin Tache

Eseu **Ionel Andrașoni**

Indice de nume

A

Acterian, Arșavir
Agârbiceanu, Ion
Albu, Nicolae
Anavi, Adam
Anca, Alexandru
Andrașoni, Ionel
Andriescu, Alexandru
Antonescu, Nae
Apetroaie, Ion
Arion, Dorina
Avram, Andrei

B

Bacovia, George
Bagiu, Lucian
Balotă, Nicolae
Baltag, Nicolae
Barbu, N.
Bardeș, Silviu
Bădică, Ion
Bălan, Ion Dodu
Bărboi, Constanța
Bârna, Nicolae
B.M.
Bedreagă, Isabel
Beniuc, Mihai
Boatcă, Silvestru
Bob, Ioan
Bocșa-Mălin, E.

Bodor Pál
Bogdan-Duică, G
Boitoș Olimpiu
Boldea, George
Bosica, Susana Coman
Brad, Ion
Braga, Mircea
Brateș, Radu
Breazu, Ion
Brezuleanu, Ana-Maria
Brudașcu, Dan
Bugnariu Horvat, Ioan
Bulacu, Aurel
Bulgaru, Octavian, S
Bușulenga-Dumitrescu, Zoe
Buzăși, Ion
Buzilă, B.

C

Caba, Olga
Cabrini, Gabrielle
Caledoniu, Ovidiu
Capidan, Theodor
Caranica, Nicu
Carnațiu, Mons. Pamfil
Casimcea, Mircea Ioan
Călinescu, George
Cerghizan, Ion
Cherejan, Ion
Chinezul, Ion
Chițimia, I.C.
Ciopraga, Constantin
Comșa, Nicolae
Coposu, Corneliu

Cosma, Anton
Costea, Ion
Costea, Roxana Camelia
Costin, A.
Coşbuc, George
Craiu, Sultana
Creţu, Stănuţa
Cristea, Valeriu
Cristea, Valeriu
Crohălniceanu, Ovidiu S.
Cubleşan, Constantin
Cubleşan, Victor

D

Damascus, Lucian
Dan [Tescariu], Nastasia
Dan, Sergiu Pavel
Dan, Simion
Dan, Valeriu
David, Gyula
Dărămuş, Lucia
Diaconu, A. Mircea
Dima, Alexandru
Doinaş, Ştefan Augustin
Dragolea, Mihai
Drăgan, Dan Marius
Drăgan, Mihai

E

Elvin, B.

F

Fanache, Vasile
Florescu, Nicolae

Filip, F. Vasile
Florescu, Nicolae
Fochi, Adrian
Fodor, Ilona
Fröhlich, Flora

G

Găzdac, M.
Geantă, Gheorghe
Ghițulescu, Mihai Giurgiu, Georgina
Giurgiuca, Emil
Glodeanu, Gheorghe
Goțiu, Mihai
Grănescu, Adrian
Gruia Bazil
Guarnieri, Silvio

H

Hagea, C.
Hatos, Romulus
Hațieganu, Emil
Hăulică, Dan
Holban, Ioan
Horea, Vintilă
Hurezeanu, Emil

I

Iancu, Tiberiu
Ibrăileanu, Garabet
Ilea, I. Th
Iliescu, Adriana
Ilin, S. Ilin
Ionescu, Eugen
Ivancu, Ovidiu

Jiquid, Aurel

J

Joja, Athanasie

Jucan, Angela-Monica

K

Kerekes, György

Kleiner, Elaine

Lazăr, Monica

Lefter, Ion Bogdan

Leonte, Liviu

M

Malshi, Vasile B.

Manciulea, Ștefan

Manolescu, Nicolae

Marchiș Olimpia

Marosi, Péter

Martin, Aurel

Mărgineanțu, Dorina

Mărgineanu, Ionel

Mărgineanu, Dorina

Mihăilă, Ileana

Mihăileanu, Laurențiu

Mircea, Dumitru

Moldoveanu, Ion

Moșoiu, Daniel

Motzan, Péter

Munteanu, A.

Munteanu, Cornel

Munteanu, Romul

Munteanu, Val.

Murășanu, Camil

Mureșan, Fl.

Mureșeanu, Dafin
Muthu, Mircea

N

Nădăban, Fred
Neamțu, Ionel
Negoîtescu, Ion
Negruzzi, Costache
Netea, Vasile
Nicolescu, Nicolae C.
Nișcov, Viorica
Niță, Vasile

O

Oarcăsu, Ion
Obreja, Florian
Ovari-Oss, Jozsef

P

Papadima, Ovidiu
Papilian, Victor
Pascu, Petre
Păcurariu, Dim
Păcurariu, Francisc
Păcuraru, Tudor
Pârvu, Iuliu
Perpessicius
Petraș, Irina
Petrescu, Liviu
Petroman, Pavel
Piru, Alexandru
Poantă, Petru
Podaru, Aurel
Poienaru, Titus

Pop, Dumitru
Pop, Felician
Pop, Ion
Pop, Lucian
Popa, George
Popa, Marcel.D
Popa, Mircea
Popescu, Marieta
Potra, Florian
Preda, Marin
Predescu, Lucian

R

Racotă, Tului
Raus, Valentin
Rădulescu, Marta D
Regman, Cornel
Reymont, W.
Roman, Vlad
Rotaru, Ion

S

Sabău, Emil
S.S.
Sabău, Emil
Sas, Dorin Cătălin
Sasu, Aurel
Savu, Tudor Dumitru
Sălăjan, Vasile
Scridon, Gavril
Silaghi Pop, Vasile
Simion, Eugen
Simionescu, Mircea
Simuț, Ion

Smeu, Vasile
Socoliuc, Vasile
Stanca, Radu
Stanciu, V.
Stark, Edith
Stănciulescu, Alexandru
Suciu, T.
Szabo, János

Ș

Șchiopu, Mihaela
Șindrilaru, Florin
Șoitu, D.D.
Șorban, Raoul
Șorega, C.
Ștefănescu, Cornelia
Știrban, Marcel
Șuluțiu, Octav

T

Tache, Sorin
Tarta, Vasile
Tașcu, Valentin
Tăicuțu, Valeria Manta
Teoc, Flavia
Terebești, Al.
Tomuș. Mircea
Triteanu, M.
Tudor, Anicuța
Tudor, Luminița

Ț

Țuculescu, Răzvan

U

Ungheanu, Mihai
Ungur, Dan
Ungureanu, Cornel

V

Vaida, Mircea
Valea, Tit Liviu
Varro János
Vârgolici, Teodor
Velea, Stan
Vişinescu, Valentin
Vlad, Ion
Vlasiu, Ion
Voitin, Alexandru

W

Warfel, Wolfgang
Weigh, Irene

Z

Zaciu, Mircea
Zarafu, Gheorghe
Zgăvârdici, Carmen